

саме завдяки науковим працям М. Грушевського та творчості Т. Шевченка. Шевченко своїм поетичним словом закріпив назавжди козацьку вольницю у свідомості українців. І це були слова провіщення початку визвольної ходи до нового творення Української Держави. М. Грушевський переконливим свідченням наукового факту представив світові українців як державотворчий народ і утвердив самих українців на доконаному ґрунті ідей новітнього державотворення. Фактологія цієї доказової основи – це його незмірно глибокі праці: «Історія України-Руси» та «Історія української літератури».

3 вітальним словом виступив **Володимир Мельниченко**, почесний академік Національної академії мистецтв України, заслужений діяч науки і техніки України, доктор історичних наук, член-кореспондент АПН України, лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка, літературознавець. Він представив загалу свої книжки «Тарас Шевченко в Москві», «Михайло Грушевський в Москві».

На конференції також був присутній почесний гість з Башкортостану (Уфа) **Денис Чернієнко**, координатор Громадського науково-просвітницького

«Інституту Тараса Шевченка», кандидат історичних наук, доцент. Його доповідь відбулася у вигляді презентації з відповідною назвою: «Презентація матеріалів до 165-ліття Каратауської експедиції за участю Тараса Шевченка». На основі фотографій, зроблених під час експедиції 2016 року, проведено їхній порівняльний аналіз з картинами, намальованими в експедиції Тарасом Шевченком.

У конференції взяли участь науковці відділів української філології, освітніх технологій та популяризації українознавства, української етнології НДІУ. Тетяна Бойко звернулась до світоглядно-політичної спадщини українських діячів, Олена Газізова висвітлила педагогічні особливості у поданні спадщини Т. Шевченка та М. Грушевського, Лідія Дворніцька та Алла Кононенко звернулись до етнофольклорної складової спадщини, Олег Чирков проаналізував популяризацію знань про відомих українців. Дискусія розгорнулася довкола концепту «хати» у творчості Т. Шевченка після доповіді Світлани Бойко.

Тетяна БОЙКО

кандидат філософських наук,
завідувач відділу освітніх технологій
та популяризації українознавства НДІУ

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ПРО БИКІВНЮ

23 вересня 2016 року в Науково-дослідному інституті українознавства відбувся науковий круглий стіл «Історична пам'ять про Биківню (до ювілею Миколи Роженка)», організований Національним

історико-меморіальним заповідником «Биківнянські могили», Українським інститутом національної пам'яті та Науково-дослідним інститутом українознавства МОН України. Його метою було,

передовсім, визначення проблемних моментів сучасних історичних досліджень, присвячених Биківні, та обговорення можливих шляхів їх концептуалізації та систематизації. Учасниками круглого столу стали науковці з інституцій-співорганізаторів, представники Комісії Київської міської ради з питань поновлення прав реабілітованих, журналісти та зацікавлена громадськість.

Генеральний директор Національного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили» **Богдан Біляшівський** у своєму виступі окреслив засадничі принципи й позиції, які планується покласти в основу Биківнянського мартирологу. Порівнявши аналогічні бази даних жертв політичних репресій, які існують в Україні та близькому зарубіжжі, він дійшов висновку, що база даних Заповідника має включати більше позицій для полегшення пошуку науковцям та родичам репресованих. Зокрема, необхідно включити персональні, біографічні дані, відомості про обставини арешту, інформацію про орган, що ухвалив рішення про розстріл, і виконавців вироків, подати різні версії написання

імен та прізвищ, зафіксовані в архівно-кримінальних справах репресованих з архіву СБУ, вказати відомості про реабілітацію тощо. На його думку, Биківнянський мартиролог має бути інтегрованим в інші бази даних жертв політичних репресій 1937–1941 років, адже це дасть можливість дослідникам побачити цілісну картину «Великого терору» в Україні, а також узагальнити специфіку роботи репресивних радянських органів того часу.

Директор Науково-дослідного інституту українознавства МОН України **Богдан Галайко** зазначив, що вшанування пам'яті жертв політичних репресій потребує, у першу чергу, цілеспрямованої державницької політики. Зокрема, вимагають уваги й належного облаштування місця масових поховань репресованих по всій Україні. На його думку, необхідно також завершити процес декомунізації та відкриття архівів. Так само, як твердить Б. Галайко, вкрай важливо максимально ідентифікувати усіх загиблих від комуністичної тоталітарної машини, особливо зважаючи на намагання окремих політичних сил применшити

масштаби політичних репресій та відновлення в Росії культу Сталіна.

Заступник голови Українського інституту національної пам'яті **Володимир Тиліщак** звернув увагу присутніх на зростання інтересу в суспільстві до української історії, особливо ХХ століття. Про це свідчить розширення асортименту книжкової продукції та поява численних публікацій на основі архівних матеріалів. Відтак завдання дослідників – підтримати інтерес української спільноти. На його думку, пам'ять про Биківнянську трагедію, і так само про регіональні місця масових поховань жертв комуністичної системи, є складовою національної пам'яті України, а відновлення доброго імені невинно убієних є обов'язком Української держави. В. Тиліщак також поінформував учасників круглого столу, що УІНП підготував і подав на розгляд депутатам Верховної Ради України проект нового закону про реабілітацію жертв політичних репресій, який дасть можливість суттєво виправити ситуацію у цьому питанні.

Старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України, редактор серії «Реабілітовані історією» **Роман Подкура** зауважив, що потрібно створити робочу групу, яка б координувала співпрацю музеїв та заповідників, чия діяльність пов'язана із дослідженням і меморіалізацією історії політичних репресій ХХ століття. У своєму виступі він також наголосив, що до процесу інформування суспільства необхідно залучити Міністерство освіти і науки України, аби теми Биківні, Бабиного Яру та інших трагічних сторінок історії потрапили у шкільну програму і відвідування місць пам'яті стало складовою навчально-виховного процесу. На переконання

Р. Подкура, вдало б спрацювала ідея пересувних виставок, які б інформували мешканців різних регіонів про політичні репресії ХХ століття, що відбувались у Києві, Харкові, Вінниці, Житомирі та інших містах.

Учасники круглого столу, співробітники відділу історичних студій НДІУ – д. і. н., завідувач відділу П. Гай-Нижник, к. і. н., п. н. с. О. Ярошинський, н. с. О. Складарова, н. с. С. Губський, виголосили доповіді, присвячені висвітленню злочинів більшовицького тоталітаризму та вшануванню пам'яті репресованих. У виступах співробітників Заповідника Т. Шептицької, Н. Амонс, М. Бривка, В. Філімоніхіна, а також багаторічного дослідника Биківнянської трагедії А. Амонса була проаналізована діяльність громадських діячів, науковців, журналістів, які у різний час прислужилися до відкриття й поширення правди про Биківню, – Миколи Роженка, Миколи Лисенка, Адольфа Кондрацького, Сергія Кисельова, Леоніда Авраменка та інших великих достойників, котрі підняли биківнянську тему на всеукраїнський рівень та прилучилися до становлення Заповідника. Присутні також вшанували їх пам'ять хвилиною мовчання.

Учасники круглого столу ухвалили рекомендації до органів державної влади, зокрема, звернулись із закликом до Президента України видати Указ про вшанування у 2017–2018 роках жертв «Великого терору».

Тетяна ШЕПТИЦЬКА

кандидат філологічних наук,
заступник генерального директора
з наукової роботи
Національного історико-меморіального
заповідника «Биківнянські могили»